

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens Quæstiones à XXVII. vsque ad LXIV. & à Quæstione CVI.
vsque ad CXIV.

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1620

Ratio Caietani, Ferrariens. & aliorum Thomistarum. cap. 5.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81000)

Solutio Scoti vera, nisi probandum proponeret.

Scotus vero in primum distinct. 13. quæstione vnica §. *Ad quæstionem*, facile ab hac difficultate se expedit: dicit ergo, has processiones se ipsis differre, & ita productionem filij se ipsa formaliter, & natura sua esse generationem: processionem autem Spiritus Sancti se ipsa non esse generationem, sed ab ea distingui. Non agit Scotus de diff. reali tantum, quam alij merito dicunt sumendam esse ex oppositione, ut disputatione 149. probabitur; sed de distinctione quasi specifica, ob quam vna est generatio, alter non, & procedens per vnam est filius, per alteram vero non. Addit autem Agidius in primum distinct. 32. art. 2. has Processiones distingui formaliter ex terminis productis, quod quamvis verissimum sit, oporteret tamen assignare aliquam proprietatem in termino vnius, quæ non sit in termino alterius, ob quam vna potius, quam alia sit generatio, sicut etiam non satis est, respondere cum Scoto, has processiones se ipsis differre: sed explicare oportet, quæ sit ratio, ob quam vna se ipsa sit generatio, altera veranon.

Agidius.

CAPVT V.

Ratio Caietani, Ferrariensis, & aliorum Thomistarum.

*Caietani ratio propo-
nitur & ex-
plicatio.*

27.

SANCTI Thomæ Discipuli proprius ad veram huius difficultatis solutionem accedunt, inter quos Caietanus, quem plures recentiores sequuntur, hanc reddit rationem, cur verbum generetur, & sit filius, non item Spiritus sanctus: nimirum quia processio verbi est per intellectum, quod autem procedit per intellectum ex vi suæ processionis producit simile principio producenti; ac Spiritus Sanctus procedit per voluntatem; quod autem per voluntatem procedit, ex vi suæ processionis non producit simile principio producenti, cum ergo definitioni generationis, quæ supra exposita est addenda sit pars hæc, *Ex vi suæ productionis*, sit ut verbi productio, non item Spiritus Sancti, sit generatio. Porro autem particulam illam addendam esse definitioni manifestum est; nam quamvis aliquid procedat viuens à viuentem in similitudinem naturæ, si tamen hanc similitudinem non habeat ex vi suæ productionis, sed aliunde, illud non dicitur generari, atqui Spiritus Sanctus etiam si procedat similis in natura, id non habet ex vi suæ productionis, sed aliunde, quia scilicet productio eius, quæ est per voluntatem, est in tali subiecto; ergo Spiritus Sanctus non generatur. Filij autem productio, non solum quia est in tali subiecto, sed quia est per intellectum, producit simile; est igitur generatio. Hanc rationem attingit S. Thomas in hac quæstione art. 4. tamen si expressè non addat illam partem, *Ex vi suæ processionis*, nec dicat definitioni generationis addendam esse.

S. Thom.

Caietan.

28.

Sed ut hanc diuersitatem inter processionem per intellectum, & voluntatem explicet amplius Caietan. & ostendat, id quod in Deo procedit per amorem, non procedere simul ex vi processionis, notat infra q. 25. art. 2. amorem in vniuersum bifariam contrahi posse, ut sit talis, vel talis amor, vno modo per differentias intrinsecas, hoc est, específicas, & formales intra genus amoris; altero modo per differentias extraneas, quæ sunt extra genus illius. Quemadmodum color priori modo contrahitur per differentiam albi & nigri; posse-

riori modo per differentiam naturalis, & extrinsecas, quæ ex ipsis subiectis sumuntur. Amor ergo priori illo modo contrahitur per differentias amoris amicitie, & concupiscentie: posteriori autem modo contrahitur per differentias talis subiecti, aut etiam obiecti; quare amorem esse diuinum, aut esse de Deo, ut obiecto, inquit procedente ex differentia aliqua extranea non formali, & intrinseca. Hinc colligit discrimen inter processionem verbi & Spiritus sancti, quia verbum, cum procedat per intellectum, ex vi suæ processionis intra genus illius procedit simile, & imago Patris: intellectio enim intra genus suum hoc habet proprium, ut producat simile principio producenti: at vero amor intra genus amoris, etiam contrahitur per proprias differentias, nunquam producit simile, si autem quatenus diuinus est, producit simile in eadem natura, nempe Spiritum sanctum: id habet, non ex proprio genere, nec ex propria differentia intrinseca, sed ex differentia extranea, scilicet ex subiecto; esse namque diuinum, non est differentia intrinseca & propria, sed extranea. Eodem doctrina explicat Caiet. q. 35. art. 2. propositionem hanc, *Spiritus sanctus ex vi suæ processionis procedit, ut amor diuinus*. Aut enim sensus est, Spiritus sanctus procedit, ut amor diuinus, hoc est, ut Deus ex vi suæ processionis, & est falsus, quia non procedit ut Deus; ex vi processionis intra genus processionis, sed datione solum differentie extraneæ, quæ provenit à subiecto. Aut sensus est, Spiritus sanctus ex vi processionis procedit ut amor diuinus, hoc est, ipse est proprius differentia, & hoc est verus. Eodem pacto interpretatur illam propositionem, quam habet S. Doctor in eo art. in fine: *Quamvis hoc* (nempe procedere simile principio producenti) *conueniat amori, qui est Spiritus sanctus, in quantum est diuinus*, ut hoc tantum sit verum ratione extraneæ differentie, non propriæ, & intrinsecæ.

Eodem spectare videtur doctrina Ferrariensis, contrag. c. 11. qui ait intellectionem & amorem dupliciter posse considerari, aut quatenus diuiduntur, & determinantur per creatum, & increatum, quæ sunt extra rationem, & genus intellectionis, & amoris, & idem extraneæ differentie dicuntur à Caietan. aut quatenus diuiduntur per perfectum & perfectissimum, quæ sunt per se & propriæ differentie harum operationum. Quoniam ergo verbum diuinum, ex vi intellectionis, quæ procedit, nascitur simile in natura, non quidem quatenus intellectio est, quia sic non producit in eadem natura ut constat: nec solum quatenus diuina est, sic enim etiam ex amore quatenus diuinus est spiritus procedit in eadem natura, sed ex intellectione, quatenus perfectissima est, non considerando, an sit diuina ideo est filius, & eius processio generatio. Nam si intellectio producit simile principio, quatenus intellectio est; illa quæ est perfectissima, producit simile perfectissime; simile autem perfectissime est in eadem natura. Contra vero amor, non solum ut amor in vniuersum: sed etiam ut perfectissimus in genere amoris, non producit simile in eadem natura, quia cum amor non producat simile principio amandi, nec perfectissimus amor producat perfectissime simile, solum igitur amor, quatenus diuinus est, hoc est, in tali subiecto, quod per se non pertinet ad genus amoris, producit simile, quod

quod satis non est ad rationem generationis, hæc enim ex vi sua propria intra genus suum producere simile in natura principio producendi.

CAPVT VI.

Resolvitur ratio precedens.

Ratio prædicta Caietani, & Ferrarii. licet primo aspectu subtilis videatur, penitus tamen considerata parum momenti habet, eam fuisse impugnata Canariensis in articulum secundum huius quæst. p. 4. commentarij, & nos etiam nonnullis alijs rationibus confutabimus. Primum quidem ego non video, cur ille pars, *Ex vi sue processionis*, addenda sit definitioni generationis, quando sine illa optime explicatur natura generationis & geniti. Nam si aliquid procedat viuentis à viuentis in similitudinem naturæ, ut Eva processit ab Adamo, propter generationem non procedit, quia illa pars, *A principio coniuncta*, ei non conuenit; si tamen illa etiam conueniret, ut à nobis in r. c. explicata est: tota definitio, & natura generationis ei quadraret. Denique quidquid procedit simile in natura viuentis à viuentis, & à principio coniuncto, non potest non procedere tale, non ex accidenti, sed vi ipsius productionis & generationis, & ita non potest non vere generari, & esse filius, frustra ergo addunt partem illam, *Ex vi processionis*, tantum ut verbis videantur sibi vim argumentatoriam eludere, siquidem omne illud, quod in creatis ex accidenti, & aliunde, quam ex vi processionis producit simile viuentis, sufficienter excludi potest à ratione geniti aliqua alia parte definitionis: cumque ex creaturis videantur desumpta prædicta definitio: eodem modo (seclusis tantum imperfectionibus) Deo est accommodanda, ut c. r. notauimus, nec noua aliqua pars addenda: quare si propter solam difficultatem; quæ in diuinis prædicta habet definitio sequendo modum Philosophandi Caietani, & aliorum; additur illa pars, quam in humanis non erat necesse addere, videtur sane effugium hoc excogitatum & inutile.

Sed age, addamus illam partem, *ex vi processionis*, & probemus adhuc assignatam rationem non esse sufficientem, ut processio Spiritus Sancti non sit generatio hoc pacto. Vel filius procedit similis, in natura ex vi processionis, quatenus est per intellectum, aut quatenus est per talem intellectum non quatenus per intellectum: sic enim omnis processio per intellectum esset generatio, ergo quatenus est per talem intellectum; cum ergo additur illa pars, *Ex vi processionis*, non de processione per intellectum, quæ verbum procedit, scilicet diuinitus intellectus: sed si ita loquamur de processione Spiritus sancti, eodem modo procedit similis in natura ex vi talis processionis, nempe per diuinam voluntatem, ergo Spiritus sanctus non minus erit genitus, quam filius.

Respondent aliqui, hoc habere peculiare processionem verbi, quod per eam, quatenus est processio per intellectum vniuersæ, procedit simile principio, sed quatenus est per intellectum, procedit similis in natura: at vero Spiritus sanctus vtrumque habet, & quod procedat similis, & quod procedat in eadē natura ex vi talis processionis, & neutrum habet ex vi talis processionis per voluntatem,

tem, quatenus voluntas est. Sed hoc frivolum est, quia pars illa, *Ex vi processionis*, ita additur definitioni, & ad totam refertur, ut significet, totum illud quod est esse simile in natura, provenire rei genitæ ex vi processionis, quæ procedit non aliunde: quare si totum non conuenit Filio Dei nisi ratione talis generationis, parum refert, si ei conueniat procedere similem ex vi processionis per intellectum, ut potius ei quadraret generationis definitio, quam Spiritui sancto: & satis videtur ut Spiritui sancto conueniat, si ei conuenit vtrumque scilicet procedere similem, & in natura ex vi talis processionis. Quare omnia hac solutione, ad Caietani, & Ferrariensis doctrinam veniamus.

Est autem nobis probandum contra Caietani, processionem tam per voluntatem, quam per intellectum diuinum secundum suam rationem specificam propriam, & intrinsecam intra gentis processionis, procedere aliquid simile in eadem natura: hoc autem sic ostenditur. Primum amor in vniuersum tam amicitia, quam cōcapientia optime diuiditur per creatum, & increatum, quæ duo plus differunt, quam due differentia sub eodem genere; differunt enim Analogicè, quia in nullo vniuerse conueniunt, quare amor creatus, & increatus sub his rationibus essentialiter primo diuersi sunt: neque creatum accidit amoris nostro, neque increatum amoris diuino: creatus igitur amor intra suum genus vsque ad ultimam speciem semper est essentialiter accedens, & ob id semper ex vi sua in proprio genere, & natura producit accedens, & similitudinem tantum representationis, non similitudinem in eadem natura cum principio: quocirca per illum intra proprium genus nunquam procedit filius, aut aliquid propriè genitum. At amor diuinus est in alio genere omnino diuerso, scilicet in genere increati: omnia enim, quæ Deo conueniunt & creaturis, plusquam genere differunt, eius autem natura intra propriam genus est, esse increatum, non pendens ab alio, non accidentiū, sed substantiale, ut ita velle Dei ex propria ratione habeat esse substantiam, & idem sit cum ipso esse Dei, licet nostro modo cōcipiatur, ut affectio substantia illius, ergo ex vi propriæ naturæ, & specificæ differentia habet, producere simile in natura, quia est substantialis amor.

Secundò, hæc est propositio in quarto modo dicendi per se, *Amor diuinus producit Deum*, ergo hoc conuenit illi ex vi principij, non ex subiecto, in quo recipitur, quasi ex accidenti, sicut per se est calori calefacere, at vero indurare, non est per se, sed ex accidenti prouenit ratione subiecti. Quis enim dicat accidentariū esse, & non per se conuenire amoris diuino ex natura sua, producere Deum: sed id prouenire illi ex accidenti ratione subiecti præsertim quia amor diuinus nō operatur in natura diuina, ut in subiecto, sicut calor in luto, sed ita operatur in natura diuina, ut ab ea habeat vim producendi Spiritum sanctum; vel quia voluntas suapte natura idem est cum natura diuina, vel quia licet à nobis, ut affectio naturæ concipiatur; intelligitur tamen secunda virtute illius, ut principij primarij, ad producendum Deum in eadem natura. Quare ita ponitur principium proximum voluntas nostro modo concipiendi modificata relatione, sicut disputat. 164. dicemus, ut ipsa substantia etiam modificata sit primarium, & præcipuum,

33-
Ratione
differentia
intrinsece
processionis
procedere
spiritum
sanctum, ut
Dei essen-
tialiter.

34-

Idem pro-
batur sa-
cundo.